

تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران در دوره

مغول

تألیف و گردآوری

عباس قدیانی

تهران - ۱۳۸۴

قدیانی، عباس، ۱۳۴۲ -

تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران در دوره مغول / تألیف و گردآوری عباس قدیانی. -
تهران: فرهنگ مکتوب، ۱۳۸۴.
۲۵۶ ص.

ISBN 964 - 95966 - 6 - 6: ۲۵۰۰ ریال

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. [۲۵۵] - ۲۵۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. ایران - تاریخ - مغول و ایلخانیان، ۶۱۶ - ۷۵۶ ق.م. الف. عنوان.

۹۵۵/۰۶۲

DSR ۹۵۲ / ۴

۴۰۷۴۱ - ۸۳ م

کتابخانه ملی ایران

انتشارات فرهنگ مکتوب

تهران - صندوق پستی ۳۴۳۳ - ۱۹۳۹۵

تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران در دوره مغول

تألیف و گردآوری عباس قدیانی

چاپ اول: ۱۳۸۴

تیراژ: ۱۵۰۰ نسخه

حروفچینی: گنجینه

لیتوگرافی: اسپادانا

چاپ: کامران

همه حقوق محفوظ است.

شابک ۶ - ۶ - ۹۵۹۶۶ - ۹۶۴ - 964 - 95966 - 6 - 6

۲۵۰۰ تومان

فهرست

پیشگفتار	۱۱
فصل اول - نگاهی به جغرافیای تاریخی عصر مغول	۱۳
جغرافیای تاریخی سرزمین‌های آسیای مرکزی و شرقی	۱۳
فصل دوم - چنگیزخان	۲۵
از چنگیزخان تا هولاگوخان	۵۹
تولی	۶۵
اوگتای قاآن	۶۵
توراکینا خاتون	۶۹
گیوک خان	۷۰
منگوقاآن (۶۴۸ - ۶۵۷ هجری قمری)	۷۰
قویلائی قاآن (۶۵۸ - ۶۹۳ هجری قمری)	۷۱
فصل سوم - مذهب و قوانین	۷۳
آداب تدفین	۷۷
اخلاق و قانون	۷۹
یاسای چنگیزی	۸۲
نظام لشکری و کشوری مغول	۸۴

تشکیلات اداری و آئین و رسوم ۸۹

فصل چهارم - امور کشوری ۸۹

۱- صاحب دیوان (وزیر ممالک) ۸۹

۲- اشراف ممالک ۹۰

۳- نظارت ممالک ۹۰

۴- الغ بتيكچي ۹۰

۵- مستوفي ممالک ۹۰

۶- دفتر داری ممالک ۹۱

۷- قانون و یا سامشی و تعديل ۹۱

۸- مستخرجی ولایات ۹۱

۹- حکومت و متصرفی ۹۲

۱۰- منشی الممالک ۹۲

۱۱- قاضی القضاة ۹۳

مناصب شرعی ۹۵

مالیات و خراج ۹۶

مالکیت های زمین ۹۷

پول ۹۹

ازدواج ۱۰۱

فصل پنجم - ادبیات و دانشمندان عصر مغول ۱۰۵

علوم و ادبیات ۱۰۵

دانشمندان عصر مغول ۱۰۶

نویسندگان ۱۱۷

معماری ۱۲۴

۱۲۷	فصل ششم - موقعیت زنان در جامعه مغول
۱۲۸	خاتون‌ها (ملکه‌ها)
۱۳۳	وظایف خاتون‌ها
۱۳۵	فصل هفتم - ایلخانان
۱۳۵	هلاکو (۶۵۱-۶۶۳ هجری قمری)
۱۴۶	اباقاخان (۶۶۳-۶۸۰)
۱۵۰	سلطان احمد تگودار (۶۸۱-۶۸۳)
۱۵۳	ارغون‌خان (۶۸۳-۶۹۰)
۱۵۴	گیخاتو و بایندو (۶۹۰-۶۹۴)
۱۵۹	غازان (۶۹۴-۷۰۳ هجری قمری)
۱۶۳	اصلاحات غازان‌خان
۱۶۵	محمد خدابنده اولجایتو (۷۰۳-۷۱۶ هجری قمری)
۱۶۸	سلطان ابوسعید بهادرخان (۷۱۶-۷۳۶)
۱۷۱	ارپاگاون (۷۳۶-۷۳۶ هجری قمری)
۱۷۲	موسی‌خان (۸۳۶-۷۳۶ هجری قمری)
۱۷۳	محمدخان (۷۳۶-۷۳۸ هجری قمری)
۱۷۵	طغاتی‌مورخان (۷۳۷-۷۵۴ هجری قمری)
۱۷۵	ساتی‌بیک (۷۳۹-۷۴۱ هجری قمری)
۱۷۷	شاه‌جهان تیمورخان (۷۳۹-۷۴۰ هجری قمری)
۱۷۷	سلیمان‌خان (۷۴۱-۷۴۵ هجری قمری)
۱۷۸	انوشیروان عادل (۷۴۴-۷۵۶ هجری قمری)
۱۷۹	ایلخانان ایران (۶۵۱-۷۵۶)
۱۸۰	مذهب در دوره ایلخانان
۱۸۳	اسلام و هجوم مغولان
۱۸۹	شیعه در ایران

حکومت‌های کوچک	۱۹۴
فصل هشتم - جلایریان، چوپانیان، آل مظفر و... ..	۱۹۷
سلسلهٔ ایکانیان یا جلایریان	۱۹۷
سلسلهٔ چوپانیان	۲۰۱
سلسلهٔ آل مظفر	۲۰۲
خاندان اینجو	۲۰۵
سربداران	۲۰۵
امرای لرستان	۲۰۶
اتابکان لر بزرگ	۲۱۲
امرای لر کوچک	۲۱۲
نهضت‌های دورهٔ ایلخانی	۲۱۳
نهضت سربداران	۲۱۴
قیام مرعشیان	۲۲۱
قیام تارابی	۲۲۴
ملوک کرت	۲۲۵
۱- ملک رکن‌الدین بن شمس‌الدین	۲۲۶
۲- ملک فخرالدین رکن‌الدین	۲۲۶
۳- ملک غیاث‌الدین	۲۲۶
۴- ۵- ۶- پسران غیاث‌الدین (۷۲۹ - ۷۷۱)	۲۲۷
۷- ملک غیاث‌الدین ثانی (۷۷۱ - ۷۸۳)	۲۲۷
ملوک آل کرت	۲۲۷
اتابکان فارس	۲۲۸
اتابکان یزد (۴۴۳ - ۷۱۸ هجری قمری)	۲۲۹
قراختائی‌ان کرمان (۶۱۹ - ۷۰۳ هجری قمری)	۲۳۱
ملوک شبانکاره (۴۴۸ - ۷۵۶ هجری قمری)	۲۳۲

طغاتی‌موریه (۷۳۷-۸۱۲ هجری قمری).....	۲۳۳
گورکانیان.....	۲۳۷
گورکانیان هند.....	۲۴۲
ترکمانان.....	۲۴۳
سلسله قره‌قویونلو.....	۲۴۳
خاندان آق‌قویونلو.....	۲۴۶
منابع.....	۲۵۵

پیشگفتار

«حمله مغول به سانحه‌ای آسمانی بیشتر
شبه بود تا به واقعه‌ای تاریخی»
«دوسون»

تاریخ، جنگها و حمله‌ها و کشتارهای دسته‌جمعی زیاد دیده است. قتل عام‌های وایکینگ‌های شمال اروپا. قتل عام‌های «آتلا» رئیس قبیله معروف «هون» و قتل عام‌های ترکان امپراتور عثمانی از اتباع مسیحی ممالک خود ولی حمله مغول بر ممالک اسلامی از مهمترین وقایع تاریخی جهان است. عباس اقبال استاد فقید تاریخ ایران می‌گوید: «استیلای قوم وحشی مغول بر ممالک آباد اسلامی مشرق، از مهمترین وقایع تاریخی این ممالک است و به قدری در سرنوشت سکنه سرزمین‌های مزبور تأثیر کرده است که شاید در تاریخ ایشان مخصوصاً در تاریخ ایران، نظیری بر آن نتوان یافت چه، صدماتی که قوم ایرانی در استیلای مغول دیده و لطماتی که از این ناحیه به تمدن و ادبیات ایرانی و آبادانی بلاد و سعادت مردم وارد آمده است از بزرگترین بلیات است.»

ترس و وحشتی که از کشتارهای مغول و ایرانیها و قساوت‌ها و شقاوت‌ها در دل مردم به وجود آمد آنچنان بود که سالها از بین نرفت حتی بعد از اضمحلال مغول در جریان این حملات قسمت عمده جمعیت ایران از بین رفته و بخش بسیار بزرگی از مراکز علمی و ادبی و هنری ایران

نابود شد، کتابخانه‌ها سوخت و کتب نفیسی که حاصل زحمات دانشمندان بود از بین رفت و عده کثیری از بزرگان رشته‌های مختلف علمی و هنری به دست مغول کشته شدند ولی ایران و ایرانی فرهنگ و تمدن ریشه‌دار خود را به مغول وحشی نمایان نمود و این قوم خونریز در راستای این تمدن کهن آهسته آهسته این فرهنگ را پذیرا شد و آن را موجب افتخار خود دانست.

در این کتاب سعی شده است با بهره‌گیری از منابع اساتید متأخر و متقدم مجموعه‌ای تنظیم و تدوین شود که نگاهی دارد به تاریخ سیاسی، اجتماعی و فرهنگی تاریخ مغول هرچند که نواقصی در آن است اما برای خواننده موجز و مختصر و مفید فایده قرار خواهد گرفت. به هر حال تدوین کتاب حاضر مرهون و مدیون مطالعات افرادی است که در این مسیر قدم برداشته‌اند که در پی نوشتها و منابع ذکر آنها آمده است و چنانچه در ذکر دیگر اسامی اساتید محترم کوتاهی شده پوزش خواسته می‌شود.

عباس قدیانی